

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1

φ. 1α Ὡ πῶς ἀλλάσσουν τὰ πράγματα,
σὰν ποταμοῦ τὰ περάματα,
ὅπου πηγαίνουν
καὶ δὲν γιαγέρνουν
σὰν τῆς βροχῆς τὰ σταλάγματα !

2

Σὰν τὰ λουλούδια ἀνθίζουσι,
σὰν ξερὰ φύλλα ξεπέ(φ)τουσι
κάτω στὰ βάθη
καὶ εἰς τ' ἀκάνθι
ὅπου, σὰν πέσουν, σαπίζουσι.

3

Ἐτζι εἶν' οἱ δόξες καὶ πλοῦτη του
καὶ οἱ τιμὲς καὶ τὰ κάλλη του
τοῦ πλανεμένου
καὶ σκοτισμένου
κόσμου καὶ ὅλα τὰ θάρρη του.

4

φ. 1β Τὰ ἄνω κάτω παγαίνουσι,
τὰ δεξιὰ ἴπογυρίζουσι
κ' οἱ καλωσύνες
εἰς κακωσύνε<ς>
ἀλλοίμονον, ἐπιστρέφουσιν.

5

Τὸ σκότος φῶς ἀπογίνεται,
κι' ὄλον τὸ φῶς ἀποσβήνεται,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

καὶ ἡ χαρὰ μας
καὶ ἡ καρδιά μας
σὰν τὸ κερὶ ἀναλίσκεται.

6

Κι' ἄλλον σὰν ζόμπλι μὴν πάρετε,
μόνον στὸ νοῦν σας νὰ βάνετε
τὴν δυστυχίαν
καὶ τὴν μωρίαν
τῆς Κρήτης καὶ νὰ τὴν κλάψετε.

7

Ποὺ σὰν ἀνθὸς ἐλουλούδιζε,
καὶ ὡσὰν ἥλιος ἐφώτιζε
τὴν πᾶσαν πόλιν
καὶ τὴν γῆν ὅλην,
κι' ὅλον τὸν κόσμον ἐστόλιζε.

8

Ἀπὸ καρποὺς ὄχι σώματος,
μ' ἀπὸ στολίσματα πνεύματος
κάθε σοφίας,
κάθε ἀγνεΐας
καὶ κάθε ἄλλου χαρίσματος.

φ. 2α

9

Μὰ τώρα σὰν πύργος ἔπεσε[ν],
σὰν φῶς ἀπ' ἄνεμον ἔσβησε
ἀπὸ μπροστά μας
κι' ἀπὸ σιμά μας
καὶ σὰν νεκρὸς ἐξεψύχησε.

10

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σὰν βρῦσι ἀποξηράθηκε
σὰ δένδρον ἀπομαράθηκε,
ὄχῳ ἢ καρδιά μου,
τὰ σωθικά μου,
ὦ τί κακὸν μᾶς ἐφέρθηκε !

11

Κρήτης, πατρίς μου, τὰ τέκνα σου,
τ' ἀνεθρεμμένα πουλάκια σου
ἐχωρισθῆκαν
καὶ ἴσκοτωθῆκαν
στὰ πυρωμένα χαντάκια σου.

12

Πόσοι πτωχοί, πόσοι ἄρχοντες,
πόσοι μικροί, πόσοι γίγαντες
ἐσκοτωθῆκαν
καὶ κατεβῆκαν,
στὸν Ἄδην «δάκρυα χέοντες» !

13

φ. 2β Ἀπὸ μακρὰ πόσ<οι> ἦλθασι
στὸν πόλεμον, καὶ τὸν εἶδασιν
τὸν θάνατόν τους
καὶ τὸ κακὸν τους,
καὶ οὐδ' ὀπίσω γιαγείρασι !

14

Ἄμ' ἄλλους ἔ(β)λεπες κ' ἔπε(φ)ταν
ἀπὸ φωτιές, καὶ τοὺς ἔβλεπαν
θανατωμένους
καὶ κεκαυμένους,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

κι' οὐδὲ ποσῶς τοὺς ἐσίμωναν

15

Κι' αὐτό 'τον τὸ περισσότερον

κι' ἀπὸ τὰ πάντα χειρότερον,

ἀπὸ μπροστ(ά σου)

κι' ἀπὸ σιμά σου

ἔβλεπες τὸ δυσκολώτερον.

16

Ὁ ἀδελφὸς νὰ σκοτώνεται,

κι' ἀπάνω πάλι νὰ στέκεται

ὁ ἀδελφός του,

γιὰ ξάδελφός του,

νὰ καρτερῆ καὶ νὰ δέχεται.

17

Νὰ καρτερῆ τὰ κτυπήματα

καὶ τῶν ἐχθρῶν τὰ βαρήματα,

κι' αὐτὸς νὰ πέση,

ἐκεῖ στὴ μέση,

στοῦ ἀδελφοῦ του τὰ μνήματα.

18

φ. 3α Ποῦ φίλοι 'κεῖ, καὶ ποῦ συ[v]γενεῖς ;

ποῦ ἐδικοί, καὶ ποῦ οἱ γονεῖς ;

ὦ πόνος, πόνος

καὶ Θε(εο)ῦ φόβος,

ἔλα σύ, μάννα, ποὺ τοὺς πονεῖς !

19

Καὶ μάννα ποῦ ἀποφαίνεται ;

Καὶ κύρις ποῦ ἐγνωρίζετον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

στό τόσον αἷμα,
ὅπου σὰν ρεῦμα
στον κόσμον ὅλον εὐρύ<ύ>νετον;

20

Γίνου, σὺ Κρήτης, ἡ μάνα τους,
ἡ λυπημένη πατρίδα τους,
γὰ νὰ τοὺς κλάψης,
γὰ νὰ τοὺς θάψης,
σὰν σ' ἀγαπούσασι πάντα τους.

21

Κλάψε, θρηνήσου, πατρίδα μου,
κι' ἀποχωρίσου, μανίτζα μου,
τὴν γλυκιὰ γέenna,
ὅπου γὰ σένα
θανατωθῆκαν, ὀδελφίτζα μου.

22

Σ' ἐσένα πάνω ἐχύσασι
τὰ αἷματά τους καὶ τρέξασι
σὰν τὸ ποτάμι
καὶ σὰν σησάμι
οἱ σάρκες τους ἐτρυπήσασι.

φ. 3β

23

Ἔτσι τὰ τέκνα σου πάθασι
καὶ μὲ τὰ αἷματα μάθασι
νὰ σὲ στολίζουν,
νὰ σὲ πλουμίζουν
μὲ τοὺς θανάτους, πὸν πήρασι.

24

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άλλ' από λόγου σου ἔφυγαν
καὶ θλιβερώτατα ἔκλαψαν
τὸν χωρισμόν σου
καὶ τὸν καημόν σου
καὶ «ὄχω-μεν σὲ μᾶς» ἔλεγαν.

25

Ποιὸς ἄλλος τόπος νὰ μᾶς δεχθῆ ;
ποιὰ καλωσύνη νὰ μᾶς ἐλθῆ ;
ὄχου, Χριστέ μου
καὶ πλαστοργέ μου,
θάνατος μόνο νὰ μᾶς φερθῆ !

26

Ποιὸς νὰ 'χε βλέπει πὸν σχίζετον
ἢ θάλασσα, κ' ἐβυθίζετον
κάθε καράβι
κάτω στὸν Ἄδη
κ' ἢ βοή μόνον ἠκούετον ;

27

φ. 4α Παιδὶ τὴ μάννα, ἴγκαλιάζετον,
καὶ μὲ φωνὲς ἐγνωρίζετον,
γιὰ νὰ γλυτώσῃ,
πρὶν θανατώσῃ
ἢ θάλασσα, πὸν βρυχίζετον.

28

Ποιὸς φοβερὰ καταρήστηκε
κι' ἀπὸ Θεοῦ ἐπακούστηκε,
κ' ἔκαμε κρίσι,
θανάτου ῥῆσι,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

όπου σ' ἐμᾶς καταστήθηκε ;

29

Ἄν ἐγλυτώσασι μερικοί,
σὲ ξένους τόπους σὰν ξενικοί,
ἐσκορπισθῆκαν
κι' ἐσπλαβωθῆκαν
καὶ πλιὰ δὲν λέγονται ἐδικοί.

30

Τοὺς ξένους μάθε, πῶς ἔχουσι
στὴν ξενητειὰν καὶ τοὺς παίζουσι,
τοὺς τιμωροῦσι
καὶ περγελοῦσι
κι' ὀλότελα τοὺς-ε γδύνουσι

31

Σὲ σπῖτι δὲν τοὺς-ε βάνουσι,
ἀλλὰ τὰ νοίκια σπουδάζουσι

φ. 4β

διπλᾶ νὰ παίρνουν
καὶ νὰ τοὺς γδέρνουν,
καὶ ἓνα σὲ τόσους μοιράζουσι.

32

Αὐτὰ τὰ ὅμοια πάθασιν
οἱ Κρητικοὶ σὰν ἐπήγασιν
εἰς ξένους τόπους
μὲ πολλοὺς κόπους,
γὰ ταῦτ(α) πάλι γιαγείρασι.

33

Πάλιν στὴν Κρήτην στραφήκασι
καὶ παρευθὺς ὡσὰν ἦλθασι

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

οί μαυρισμένοι
καὶ πεινασμένοι
εἰς τὴν σκλαβιὰν ἐγραφήκασι.

34

Λογιάσετέ το καθένας σας
καὶ βάλετέ το στήν φρένα σας,
ὦ ἀδελφοί μου
καὶ συγγενεῖς μου,
καὶ μὴ λανθάνη οὐδένα σας !

35

Ὅταν συβαῖναν κ' ἐβλέπασιν
τὴν Κρήτην, ὡχ πῶς <ἐ>κλαίγασιν !
κι' ἀνεστενάζαν
καὶ ἀνέκραζαν
καὶ τὴν καρδίαν τους μα(υ)ρίζασιν.

36

φ. 5α Τὲς ἐκκλη<σί>ες καὶ κτήρια,
τοὺς τάφους καὶ κοιμητήρια
τὰ μεταλλάξαν,
τὰ μεταπλάσαν
τῆς πλάνης κατοικητήρια.

37

Τῶν ἀδελφῶν μας τὰ κόκκαλα
καὶ τῶν κυρούδων τὰ λείψανα
τὰ συμμαζῶξαντὰ συμμαζῶξαν
καὶ τὰ διῶξαν
ὄξω μακρὰν σὰν τὰ σκύβαλα.

38

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Καὶ μηδὲ κἄν νὰ τὰ κλάψωμεν
τολμοῦμεν καὶ νὰ τὰ θάψωμεν
ὦ Θε(εο)ῦ φόβος,
ὦ πολὺς τρόμος,
ἀλλ' οὔτε κἄν δὲν τὰ ψάλλομεν.

39

Μικρές ἄκκλησες ἀπομένουσι
καὶ σταύλους τοὺς κατασταίνουσι.

Κρίνε, Θεέ μου,
δημιουργέ μου,
τὰ σπίτια σου, πῶς τὰ παίζουσι !

40

φ. 5β Ἄλλες λουτρά, γιὰ νὰ πλύνωνται
καὶ τὰ κορμιά τους νὰ λούζονται
ξύπνα, κριτά μου
καὶ ποιητά μου,
πῶς οἱ ναοὶ κατασταίνονται !

41

Πῶς μᾶς ὠργίσθης, ἀφέντη μου,
δημιουργέ καὶ δεσπότη μου ;
ὦ τί νὰ λέγω ;
μόνο νὰ κλαίγω,
σὰν ἔκαν' ἀπὸ τὴν πρώτην μου.

42

Καὶ πιά πατρίδα δὲν ἔχομεν,
καὶ σπίτι δὲν παντεχαίνομεν.
ὦ καταδίκη
καὶ Θε(εο)ῦ δίκη,

σὲ τί κακὸν εἰσεβαίνομεν !

Χρῖστος Πέτρου-Μεσογεΐτης, «Κρητικοὶ στίχοι ἐκ παλαιῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου», *ΕΕΚΣ* 2 (1939), σ. 339-354.